

הכתוב, היינו בדבר הרשות, אף הרעה שדיבר בה הכתוב, היינו
 59 בדבר הרשות, ולכן אוציא מכלל פרשה זו את מי שנשבע להרע
 60 לאחרים ולא הרע, לפי שאין הרשות בידו להרע לאחרים, וכיון
 61 שחבלה באחרים היא הרעה שאין לו רשות לעשותה, הרי היא
 62 ממועטת מפרשת שבועת ביטוי.
 63 מבררת הברייתא: מנין לרבות בפרשה זו של שבועת ביטוי המכת
 64 אחרים, כגון הנשבע לתת מתנה לחבירו, אף שלא מתקיים בו הכתוב
 65 להרע או להיטיב? שהרי אסור לו להרע לאחרים, תלמוד לומר 'או
 66 להיטיב', ותיבת 'או' מיותרת ובאה ללמד שהנשבע להיטיב לאחרים
 67 ועבר על שבועתו חייב. ואיזו היא הרעת אחרים שאין השבועה חלה
 68 עליה, כגון שנשבע ואמר אכה את פלוני ואפצע את מוחו, שלא
 69 חלה שבועתו, ואם עבר עליה, פטור.
 70 כפי שהתבאר, הברייתא נוקטת כדבר פשוט שהפסוק 'להרע או
 71 להיטיב' עוסק בדבר הרשות, הגמרא מבררת מנין זאת לברייתא.
 72 מקשה הגמרא: ומפאי דקראי ברבך הרשות בתיבי – ומנין לך
 73 שהפסוקים שבפרשה זו עוסקים רק בדבר הרשות, דלמא ברבך
 74 מצנה בתיבי – שמא הפסוק עוסק גם בדבר מצוה שהוא מוזרר עליו
 75 לעשותו או שלא לעשותו, ו'להרע' היינו שנשבע שלא לאכול מצה
 76 בליל פסח, וזו הרעה גמורה, שמרע לגופו בזה שאינו אוכל, וגם מרע
 77 לנפשו שאינו מקיים מצוה. ו'להיטיב', היינו שנשבע לאכול מצה
 78 בליל פסח, שזו הטבה גמורה, שאוכל ומטיב לגופו, וגם מיטיב לנפשו
 79 שמקיים מצוה.
 80 מתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך – אין להעלות על הדעת שהפסוק
 81 עוסק גם בדבר מצוה, דבעינן – משום שצריך שה'המכה' תהיה
 82 דומיא ד'הרעה' – דומה להרעה, וזאת כשנקיש הטבה להרעה.
 83 ו'הרעה' דומיא ד'המכה', והיינו כשנקיש להיפך, את ההרעה
 84 להטבה, ומחמת שעלינו להקיש זה לזה באחת משתי האפשרויות,
 85 מוכח שהפסוק דיבר רק בנשבע על דבר הרשות. ומבאר הגמרא:
 86 דאקיש – יש לי להקיש הרעה להמכה, ולומר, מה המכה לעצמו,
 87 דהיינו שנשבע לאכול דבר מה, אינה כפיכול מצוה, שהרי אם
 88 נשבע להיטיב לגופו על ידי עבירה, כגון לאכול ביום כיפור או חמץ
 89 בפסח, אין זו הטבה אלא הרעה, שהרי מרע לנפשו, ובודאי הכוונה
 90 להטבה שנשבע לקיים מצוה, כגון לאכול מצה בליל פסח, שהיא
 91 הטבה גמורה, לגופו ולנפשו, אף הרעה שנשבע שלא לאכול, אינה
 92 כפיכול מצוה, אלא בקיום מצוה, וכגון שנשבע שלא לאכול חמץ
 93 בפסח. אך זה לא יתכן, שהרי באופן זה הרעה נופת המכה היא –
 94 ההרעה עצמה שמרע לגופו בכך שאינו אוכל, היא הטבה לנפשו,
 95 שמקיים בכך מצוה. וכיון שהטבה כבר נאמרה בפסוק, אם כן למה
 96 כתבה התורה הרעה, אלא על כרחך ההרעה היא בדבר הרשות,
 97 וכיון שהוקשו הרעה והטבה זו לזו, אם כן גם הטבה היא בדבר
 98 הרשות. נמצא שעל ידי ההיקש של הרעה להטבה, וההטבה מוכיחה
 99 שהפסוק אינו מדבר בביטול מצוה, וההרעה מוכיחה שהפסוק אינו
 100 מדבר בקיום מצוה, ועל כרחך שהפסוק מדבר רק בדבר הרשות.
 101 הגמרא מבאר שאפשר להקיש גם בהיפך כדי להוכיח שהפסוק
 102 עוסק בנשבע על דבר הרשות: וכן אקיש המכה להרעה, מה הרעה
 103 – שנשבע שלא לאכול, אינה בקיום מצוה, כגון שנשבע שלא יאכל
 104 חמץ בפסח, שאין זו הרעה אלא הטבה שמטיב לנפשו בקיום המצוה,
 105 אלא ההרעה היא בביטול מצוה, כגון שנשבע שלא לאכול מצה
 106 בליל פסח, כך אף המכה שנשבע לאכול אינה בקיום מצוה, בנשבע
 107 לאכול מצה בפסח, אלא בביטול מצוה, כגון שנשבע שיאכל חמץ
 108 בפסח. אך זה לא יתכן, שהרי המכה נופת – עצמה, אף שמטיב עם
 109 גופו שאוכל, מכל מקום הרעה היא, שמרע לנפשו שמבטל מצוה,
 110 והרעה כבר כתובה בפסוק. ועל כרחך שההטבה היא כשנשבע בדבר
 111 הרשות, וכיון שהוקשו הרעה והטבה זה לזה, אם כן גם הרעה היא
 112 בדבר הרשות. נמצא שעל ידי ההיקש של הטבה להרעה, ההרעה
 113 מוכיחה שהפסוק אינו מדבר בקיום מצוה, וההטבה מוכיחה שהפסוק
 114 אינו מדבר בביטול מצוה, ומוכח שהפסוק מדבר רק בדבר הרשות.
 115 מקשה הגמרא: אי תבי – אם כך שאתה מקיש את ההרעה וההטבה
 116 זו לזו, ברבך הרשות נמי לא משפחת לה – גם בדבר הרשות אי

משנה

נאמר בתורה (ויקרא ה-ד) 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או
 2 להיטיב וגו'. והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו'. והביא את אשמו לה',
 3 ופסוק זה עוסק בחיוב קרבן שבועת ביטוי, במי שנשבע לעשות דבר
 4 מה או נשבע שלא לעשותו, ועבר בשוגג על שבועתו. משנתנו דנה
 5 האם פסוק זה כולל גם שבועה בדבר מצוה.
 6 נשבע לבטל את המצוה, בין מצות עשה ובין מצות לא תעשה, ועבר
 7 בשוגג על שבועתו ולא ביטל את המצוה, פטור מקרבן שבועת
 8 ביטוי. נשבע לקיים את המצוה, ועבר בשוגג על שבועתו ולא קיים,
 9 פטור מקרבן שבועת ביטוי, כיון שהוא מושבע ועומד מהר סיני לקיים
 10 את כל המצוות, ואין שבועה חלה על שבועה.
 11 מבאר המשנה: יש צורך לכתוב שהנשבע לקיים מצות עשה ושגג
 12 ועבר על שבועתו, פטור מקרבן, לפי שהיה בדין שיהא חייב קרבן,
 13 וכדברי רבי יהודה בן בתירא הסובר שהנשבע לקיים מצוה חלה
 14 עליו השבועה אף שמושבע כבר מהר סיני, וחייב קרבן כשעובר עליה
 15 בשוגג, וטעמו, שכך אמר רבי יהודה בן בתירא, מה אם דבר
 16 הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני לקיימו, אף על פי כן אם
 17 נשבע לעשות ולא עשה הרי הוא חייב עליו קרבן, מצוה שהוא
 18 מושבע עליה מהר סיני לקיימה, וכי אינו דין [ק-ל וחומר] שאם
 19 נשבע לקיימה ולא קיימה, שיהא חייב עליה קרבן כשעובר על
 20 שבועתו.
 21 מבאר המשנה את טעמם של חכמים החולקים עליה: אמרו לו
 22 חכמים, לא – אין ללמוד כן בקל וחומר, מפני שאם אמרת בשבועת
 23 הרשות שחייב קרבן, הרי זה משום שכן עשה בה לאו בהן – שכשם
 24 שיכול הוא להשבע לעשות דבר הרשות, כך יכול להשבע שלא
 25 לעשותו, ומתקיים הפסוק 'להרע או להיטיב' המלמד ששבועה חלה
 26 רק אם יכול להשבע להרע לעצמו או להשבע להיטיב לעצמו, ולכן
 27 יש בה חיוב שבועת ביטוי, אך האם תאמר כן גם בשבועת מצוה,
 28 שלא עשה בה לאו בהן – שלא מתקיים בה 'להרע או להיטיב', שהרי
 29 אם נשבע לבטל את המצוה, ולא ביטל, אף לדברי רבי יהודה בן
 30 בתירא הוא פטור מקרבן, וכיון שאינו יכול להשבע לבטל את
 31 המצוה, אינו יכול להשבע אף לקיים את המצוה.

גמרא

התבאר במשנה ששבועת ביטוי שייכת רק בדברים השייכים ב'לאו
 34 והן', הגמרא מביאה ברייתא המבאר לפי זה את הפסוק 'להרע או
 35 להיטיב' שנאמר בפרשה זו: תנו רבנן, יכול היית לומר שהנשבע
 36 לבטל את המצוה, ושגג ולא ביטל, יהא חייב קרבן, ולפי זה נפרש
 37 ש'הרעה' האמור בפסוק היינו לבטל את המצוה ולהרע לנפשו,
 38 תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', ובפסוק זה הוזהר הכתוב הרעה
 39 להטבה, לומר לך, מה המכה' האמורה בפסוק היא בדבר שעשיתו
 40 היא רשות, וכמו שיוכח להלן, אף 'הרעה' היא בדבר הרשות, והיינו
 41 הטבה או הרעה לגופו, לפיכך אוציא מכלל חיוב שבועת ביטוי את
 42 מי שנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל, שהוא פטור, משום שאין
 43 לו רשות לבטל את המצוה, ואינו בכלל פרשה זו. ממשכה הברייתא:
 44 יכול היית לומר שהנשבע לקיים את המצוה, ולא קיים, שיהא
 45 חייב, ולפי זה 'להיטיב' האמור בפסוק, היינו שנשבע להיטיב עם
 46 נפשו, תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', ללמדך, מה הרעה היא
 47 בדבר הרשות, ולא בדבר מצוה, וכמו שיוכח להלן, אף המכה
 48 רשות, אוציא מכלל פרשה זו את מי שנשבע לקיים את המצוה ולא
 49 קיים, שהוא פטור.
 50 ממשכה הברייתא לבאר: יכול היית לומר שהנשבע להרע לעצמו,
 51 כלומר לחבול בעצמו, ולא הרע, יכול יהא פטור, תלמוד לומר
 52 'להרע או להיטיב', מה המכה עוסקת בדבר הרשות, אף הרעה
 53 עוסקת בדבר הרשות, לפיכך אביא – אוסיף לכלל החייבים בשבועה
 54 זו את מי שנשבע להרע לעצמו ולא הרע, שהרי הרשות בידו להרע
 55 לעצמו או להמנע מכך, ואינו מוזרר שלא להרע לעצמו. יכול היית
 56 לומר שהנשבע להרע לאחרים – לחבול בהם, ולא הרע, שיהא
 57 חייב, תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', מה המכה שדיבר בה

25 שלמעלה מכך – וכוח זה עדיין אינו מפותח וגלוי אצלו. על כל פנים,
26 הרי שאותיות הדיבור באות מ"חכמה", שזהו הענין של "אבא יסד
27 ברתא", שהיסוד ל"ברתא" – "מלכות" ואותיות הדיבור – הוא
28 "אבא", "חכמה".

29 עד כאן הוסבר מאמר חכמינו

30 ז"ל, שהעולם הבא נברא מהאות

31 יו"ד שבשם הוי', שכן, האות יו"ד,

32 "חכמה", היא המקור ממנו

33 נמשכת ההמשכה של גן עדן

34 שבעולם הבא. ברם, בהתאם

35 למה שאמר בענין "אבא יסד

36 ברתא", שאותיות הדיבור באות

37 מ"חכמה", הרי שגם העולם הזה,

38 שנברא על ידי אותיות הדיבור

39 שלמעלה, נמשך מהי"ד של

40 "חכמה", מדוע, איפוא, אומרים

41 חכמינו ז"ל, שרק העולם הבא

42 נברא ביו"ד ואילו העולם הזה נברא בה' שבשם הוי"ז יסביר רבנו הזקן להלן,

43 ששני ענינים באותיות הדיבור: צורת (צירוף) האותיות, בה נראה השוני בין אות

44 לאות, באה אכן מ"חכמה", ואילו גוף (וחומר) האותיות, שהוא ה"הבל" – בא מן

45 הלב. וגם למעשה הדבר כך, שישנה הפנימיות של האותיות הבאה מ"חכמה",

46 וממנה התהוות הנבראים הרוחניים (שיש בהם ענין החכמה וההבנה באלקות).

47 והגוף הרוחניציות אותיות הדיבור שלמעלה בא מ"הבל", והוא האות ה' של שם

48 הוי', ומזה היתה ההתהוות של העולם הזה. ובלשון רבנו הזקן:

22 בדבר הרשות ולכן צריך פסוק לרבות הטבת אחרים שהיא מצוה.

23 מקשה הגמרא: וְהָאֵלֹהִים תִּיבַת יוֹמֵי אֵינָהּ מִיּוֹמֵי הַיּוֹמֵי שְׁהָרִי מִיּוֹמֵי

24 לְיָהּ לְחֵלֶק – היא נצרכת כדי לחלק ולחייב על הטבה לחדוד ועל

25 הרעה לחדוד. שאם היה כתוב להרע ולהיטיב, הייתי מחייב על

26 שבעת ביטוי דווקא אם נשבע שתי שבועות יחד, אחת להרע ואחת

27 להיטיב. מתרצת הגמרא: לְחֵלֶק, לֹא צָרִיךְ קָרָא, כיון שאם כוונת

28 הפסוק היתה שישבע על שתיהן, היה הפסוק אומר להרע ולהיטיב

29 יחדיו.

30 ממשיכה הגמרא ומקשה: הֲנִיחָא – תירוץ זה מובן לשיטת רַבִּי יוֹנָתָן

31 המובאת בברייתא להלן, אֶלָּא לְשִׁיטַת רַבִּי יֵאֱשִׁיָהּ שֶׁ, מֵאִי אֵיכָא

32 לְמִימְרָא, והרי דבריו אין האו' מיותר. דִּתְנִינָא, נאמר בפסוק (ויקרא ב

33 ט) אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת אֲבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת וְגו'. אֵין לִי לַלְמוּד

34 חיוב מיתה אֶלָּא אם קילל גם את אֲבִיו וְגַם את אִמּוֹ, אך אם קילל

35 את אֲבִיו וְלֹא את אִמּוֹ, או את אִמּוֹ וְלֹא את אֲבִיו, מִנֵּין שחייב מיתה,

36 תְּלִמּוּד לִזְמַר אֲבִיו וְאִמּוֹ קָלֵל דְּמִיו בּוֹ, וסמך כאן הפסוק את הלשון

37 'קללה' לאמו, ואילו בתחילת הפסוק נאמר 'קלל את אביו' ונסמכה

38 בזה הקללה לאביו, ללמדך חיוב מיתה כאשר אֲבִיו קָלֵל, וכאשר

39 אִמּוֹ קָלֵל, דְּבָרֵי רַבִּי יֵאֱשִׁיָהּ. רַבִּי יוֹנָתָן אֹמְרָא, אין צורך בריבוי

40 מיוחד למקלל כל אחד מהם לחדוד, כיון ששִׁמְעָא בפסוק לחייב על

41 קללת שְׁנֵיהֶם פְּאָחֵד, וּמִשְׁמַע גַּם לחייב מיתה כשמקלל כל אֶחָד

42 בְּפָנֵי עַצְמוֹ,

1 בבהירות ובמוחש, שְׁאִין הַנֶּפֶשׁ מִתְכַּוֵּנַת וְיֹדַעַת – איך לְכוֹן פְּלֵל
2 שְׁנוֹי תְּנוּעוֹת הַשְּׁפָתִים בְּשְׁנוּיִים אֱלוֹ. – לגבי כל אות לחדוד, וכיוון
3 שאין הנפש מתכוונת ואיננה יודעת כלל איך לכוון ולעשות את
4 השינוי בתנועות השפתיים בהתאם לאות שברצונו לבטא – הרי,

5 שהשוני בתנועת השפתיים

6 אינו בא בכוונה זו, כדי

7 לבטא אות מסויימת, אלא

8 להיפך, כיוון שהאדם רוצה

9 לומר אותיות מסויימות,

10 מתנועעות השפתיים כך

11 בדרך ממילא. וְיֹתֵר נִרְאֵה

12 כִּן בְּכַפְּי הַנְּקֻדוֹת, – קמץ,

13 או פתח וכדומה,

14 שֶׁכֶּשֶׁהַנֶּפֶשׁ רְצוּנָה לְהוֹצִיא

15 מִפִּיהָ נְקֻדַת קָמֶץ – אִין

16 מִמִּילָא נְקֻמָּצִים הַשְּׁפָתִים,

17 וּבִפְתַח – נִפְתָּחִים

18 הַשְּׁפָתִים, וְלֹא שְׂרִיצוֹן הַנֶּפֶשׁ לְקָמֶץ וְלֹא לְפִתַח – את השפתיים,

19 כְּלָל וְכֵלָל. וְאִין לְהֵאָרִיךְ בְּדָבָר הַפְּשוּט וּמוֹבָן וּמִשְׁכָּל לְכָל

20 מִשְׁכָּל, שְׁמַכְמָא הַאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדוֹת הוּא לְמַעְלָה מִהַשְּׁכָל

21 הַמְּשֻׁגַּם וּמוֹכָן, אֶלָּא – האותיות באות מִשְׁכָּל הַנְּעֻלָּם וְקִדְמוֹת

22 הַשְּׁכָל – זה שלפני ולמעלה מהשכל, שזהו "חכמה", שֶׁכֶּנֶפֶשׁ

23 הַמְּדַבְּרַת, וְלָכֵן אֵין הַתִּינוּק יֹכֵל לְדַבֵּר, אֶף שְׁמִבִּין הַכָּל: –

24 שכן, הדיבור אינו בא מהשכל הגלוי שהוא מבין, כי אם מ"חכמה"

המשך ביאור למס' שבועות ליום שבת קודש עמ' א

1 אפשר להעמיד את הפסוק, שהרי יש להקיש הרעה להטבה, כשם

2 שהטבה היינו שמטיב עם גופו, ונשבע לאכול דבר שטוב לגוף, אף

3 הרעה היינו שמטיב עם גופו, ונשבע שלא לאכול דבר שרע לגוף,

4 ונמצא שההרעה עצמה הטבה היא, והרי הטבה כבר נאמרה בפסוק.

5 וכן יש לי להקיש הטבה להרעה, כשם שהרעה היינו שנשבע להרע

6 לגופו, אף הטבה היינו שמרע לגופו, ונשבע לאכול דבר שרע לגוף,

7 ונמצא שהטבה עצמה הרעה היא, והרי הרעה כבר נאמרה בפסוק.

8 ומאחר שאם נקיש הטבה והרעה זה לזה, אין במה להעמיד את

9 הפסוק, על כרחינו שאין להקיש הרעה להטבה, ונוכל להעמיד את

10 הפסוק גם בדבר מצוה.

11 הגמרא חוזרת בה מהדיקש, ומביאה מקור אחר לכך שהכתוב עוסק

12 בשבועת הרשות. מתרצת הגמרא: אֶלָּא, מִדְּאִי צָרִיךְ – מכך

13 שהוצרכה התורה להוסיף תיבת 'או' בפסוק להרע או להיטיב כדי

14 לרבות שבועה על הַטְּבָת אַחֲרֵיהֶם, שְׁמַע מִינָהּ – מוכח שפְּדָבָר

15 הַרְשׁוֹת בְּרִיבֵי, דְּאִי סָלְקָא דְעֵתָךְ שְׁפָדָבָר מְצוּה בְּרִיבֵי, והנשבע

16 לבטל את המצוה חלה שבועתו, אם כן קשה, הַשְּׁתָּא הָרַעַת אַחֲרֵיהֶם

17 אִיתְרַבִּי – עתה שהתרבתה שבועת לבטל את המצוה, והיינו אפילו

18 באופן שהוא מרע לאחרים, הַטְּבָת אַחֲרֵיהֶם – הנשבע לקיים מצוה

19 ולהיטיב לאחרים ועבר על שבועתו, מִיּוֹמֵי אֶלָּא – וכי הוצרכה התורה

20 לחדש שיתחייב משום שבועת ביטוי, והרי פשוט שחלה שבועתו,

21 ומדוע יש צורך בריבוי של תיבת 'או'. ומוכח שהפסוק מדבר דווקא

58 שואלת הגמרא: אם החידוש במשנה הוא שלא חלה שבועה על
 59 שבועה, למה לי לומר – מדוע שנינו במשנה 'שבועה שלא אוכל
 60 שבועה שלא אוכלנה', שהם שתי לשונות שבועה, הרי התנא היה
 61 יכול להשמיענו דין זה בלשון אחת ולומר 'שבועה שלא אוכל
 62 שבועה שלא אוכל'. משיבה הגמרא: הא קא משמע לן – דבר זה
 63 רצה התנא להשמיענו, משמע שלא חלה השבועה השניה, הוא
 64 משום דאמר תחילה 'שלא אוכל כבר זו, והדר – וחור ואמר 'שלא
 65 אוכלנה', דרק באופן זה לא מיתניב הנשבע אלא תרא – חיוב אחד
 66 על אכילתו, משום שבועה השניה לא אסר על עצמו יותר
 67 משאסר בראשונה, שהרי בראשונה שאמר 'לא אוכל' אסר על עצמו
 68 אפילו בית מהכבר, וכשחזר ונשבע 'לא אוכלנה' שמשמעותה לא
 69 אוכל את כולה לא נוסף איסור שהרי כבר נאסר בכל כזית שבה, ולכן
 70 לא חלה השבועה השניה. אבל אם אמר תחילה 'שלא אוכלנה',
 71 והדר אמר 'שלא אוכל כבר זו, מיתניב תרתי – חייב שנים, שהרי
 72 בשבועה הראשונה נאסרה רק אכילת כל הכבר, ובשניה נוסף איסור
 73 אף באכילת כזית, ולכך חלה השניה, ובאכילת כזית מתנייב מחמת
 74 השבועה השניה, ואם סיים את כולה חייב גם מחמת הראשונה.
 75 וחילוק זה הוא בדרבא – כפי שאמר רבא, דאמר רבא, אם נשבע
 76 ואמר 'שבועה שלא אוכל כבר זו, אסר על עצמו 'אכילה' מהכבר,
 77 וכיין שאכל מנחה פנית שזוהו שיעור אכילה, חייב, אך אם אמר
 78 'שבועה שלא אוכלנה', משמעות דבריו היא שלא יאכל את כולה,
 79 ואינו חייב עד שיאכל את כולה.
 80 שנינו במשנה: שבועה שלא אוכל כבר זו, שבועה שלא אוכלנה,
 81 שבועה שלא אוכלנה, ואכלה, אינו חייב אלא אחת כו'.
 82 שואלת הגמרא: אמנם שתי השבועות הראשונות שנקט התנא הם
 83 כדי ללמד שאין שבועה חלה על שבועה, אבל הא תו למה לי –
 84 מדוע נצרך התנא להוסיף שוב 'שבועה שלא אוכלנה'. משיבה
 85 הגמרא: הא קא משמע לן – דבר זה בא התנא ללמדנו, חייב הוא
 86 דלרבא – רק לענין החיוב נאמר שלא חלה השבועה השניה ואינו
 87 חייב אלא אחת, הא שבועה אכלה – אבל עצם השבועה קיימת לענין
 88 זה דאי משפחת רוחא חייבא – שאם היא תמצא מקום שהשבועה
 89 הראשונה אינה אוסרת, באופן זה תחול אף שבועה זו וחייב אם עבר
 90 עליה. שואלת הגמרא: למאי הלכתא – לענין איזה הלכה נאמר דין
 91 זה שהשבועה השניה קיימת. משיבה הגמרא: לדרבא, דאמר רבא,
 92 שאם נשאל לחכם על השבועה הראשונה והתירה לו, מתברר
 93 למפרע שלא חלה כלל שהרי חכם עוקר את הגדר למפרע וכאילו
 94 לא נשבע מעולם ועלתה לו השבועה השנייה תחתיה, ונאסר בכבר
 95 מחמתה, ואם יאכלנה חייב מחמתה, וכן אם נשאל גם על השניה,
 96 חלה השבועה השלישית.
 97 שואלת הגמרא: לימא מסייעא ליה – האם נאמר שיש סיוע לדברי
 98 רבא מברייתא ששנינו בה, מי שגדר שתי תקופות של גזירות, ומנה
 99 את ימי הגזירות הראשונה והפריש עליה קרבן, ואחר כך נשאל
 100 אצל חכם על הראשונה והתירה לו ועקרה מעיקרה, עקלה לו
 101 הגזירות השנייה בימים שזמנה עבור הראשונה ואינו צריך למנות שוב
 102 לשם השניה, ואת הקרבן שהפריש לראשונה מקריב לשם השניה.
 103 וזהו כדברי רבא שאף ששבועה שניה על אותה הכבר אינה חלה,
 104 אולם אם ישאל על הראשונה ותיעקר, תחול השניה ונאסר בכבר.
 105 דוחה הגמרא: הכי השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה, לסייע
 106 מברייתא זו לדברי רבא, והרי אינם דומים זה לזה, לפי שהתם – שם,
 107 בשתי גזירות, הגזירות השניה מיהא איתא – מכל מקום קיימת אף
 108 בלי שבטלה הראשונה, משום דכי מני לראשונה – כשיסיים למנות
 109 את ימי הגזירות הראשונה, עדיין פני מיהדר מיהא לשניה – צריך
 110 הוא לחזור ולמנות את ימי השניה אף בלא שאכלה על הראשונה,
 111 ומשום כך לא בטלה השניה אלא היא קיימת וממתינה שיהיה לה
 112 מקום לחול כשתבטל הראשונה. אבל רבא – כאן, בשתי שבועות,
 113 אם אינו נשאל על הראשונה, השבועה השנייה מי איתא כלל – האם
 114 היא קיימת כלל, שנאמר שהיא ממתינה לחול, והלא מיד כשנשבע
 115 את השניה היו דבריו לבטלה שהרי לא היה לה מקום לחול ובטלה
 116 השבועה לגמרי, ואף אם נשאל אחר כך על הראשונה אין השניה
 117 קיימת כדי לחול.

1 עד שיפדום – שיפרש לך התוב 'איש אשר יקלל את אביו ואמו
 2 יקרו, מות יומת', שאם היה כתוב כך, היינו לומדים שאין חיוב מיתה
 3 עד שיקלל את שניהם. וכיון שרבי יאשיה סובר שתיבת 'או' אינה
 4 מיותרת ואי אפשר לרבות ממנה הטבת אחרים, אם כן מנין שהפסוק
 5 להרע או להיטיב אינו עוסק גם בשבועה על דבר מצוה.
 6 מתרצת הגמרא: אפילו תימא רבי יאשיה, אף רבי יאשיה יכול
 7 לסבור שהפסוק אינו עוסק בדבר מצוה, הואיל וסבר לה ברבי
 8 עקיבא, דדריש רבוי ומיעוטי (ואיתר ליה או לחלק), כלומר,
 9 שדורש את הפסוק להרע או להיטיב' ברבוי ומיעוט ורבי, שהרבי
 10 מרבה את כל מיני השבועות, והמיעוט ממעט מין שבועה אחת,
 11 ומעתה, אי אמרת בשלמא שדבר הרשות כתיב, יש לומר
 12 שהמיעוט ממעט דבר מצוה, והיינו בנשבע לבטל את המצוה, ואם
 13 התמעטה שבועה לבטל את המצוה, ממילא התמעטה מקרבן גם
 14 שבועה לקיום מצוה שהרי אינה בלאו והן. אלא אי אמרת שהפסוק
 15 גם בדבר מצוה כתיב, ממאי קא ממעט – מה בא הפסוק למעט,
 16 והלא אם יש חיוב קרבן בדבר מצוה, קל וחומר שיש לחייב קרבן גם
 17 בכל שאר השבועות, ועל כרחך שהכתוב ממעט שבועה בדבר מצוה.
 18 שנינו במשנה: אמר רבי יהודה בן בתירא, מה אם דבר הרשות כו'
 19 שאינו מושבע עליו מנה סני הרי הוא חיוב עליו, מצוה שהוא
 20 מושבע עליה מהר סיני אמר דין שיהא חיוב עליה. אמרו לו, לא אם
 21 אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן, תאמר בשבועת
 22 מצוה שלא עשה בה לאו כהן, שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור.
 23 הגמרא מבארת את סברות המחלוקת. שואלת הגמרא: והלא רבנן,
 24 שפיר קאמרי ליה – היטב השיבו לו לרבי יהודה בן בתירא,
 25 שבבועת הרשות חלה כיון שיכול להתקיים בה הפסוק 'להרע או
 26 להיטיב', ואילו בשבועת מצוה שאינו יכול להשבע על ביטולה, אינו
 27 יכול להשבע אף על קיומה.
 28 משיבה הגמרא: ורבי יהודה בן בתירא אמר לך, אטו תמכת
 29 אחרים – וכי שבועה נשבע להיטיב לאחרים, כגון לתת מתנה
 30 לחבירו, שלמדנו מתיבת 'או' שהשבועה חלה, לאו – האם אין זה כך,
 31 שאף על גב דליתא בגלל הערת אחרים, כלומר שאם ישבע להרע
 32 לחבירו, לא תחול השבועה, ונמצא שבשבועה להיטיב לאחרים אף
 33 מתקיים הפסוק 'להרע או להיטיב', ורבי רחמנא – ומכל מקום ריבתה
 34 התורה הטבת אחרים מתיבת 'או' וחייבה בקרבן, הקא נמי בקיום
 35 מצוה, אף על גב דליתיה – שאינה חלה כפיטול מצוה, רבייה
 36 רחמנא – התורה רבתה אותה לחיוב, על ידי לימוד של קל וחומר.
 37 ממשיכה הגמרא ומבארת: ורבנן ישיבו לרבי יהודה בן בתירא, שגם
 38 בהטבת אחרים מתקיים הפסוק 'להרע או להיטיב', שהרי התם, אף
 39 שאינו יכול להשבע להרע לאחרים, מכל מקום איתיה בלא איטיב
 40 – הוא יכול להשבע שלא יטיב. אולם רבא, שבבועה לקיים מצוה, מי
 41 איתיה בלא אקיים – וכי הוא יכול להשבע שלא יקיימה, נמצא
 42 שבבועה לקיים מצוה לא מתקיים כלל הפסוק 'להרע או להיטיב',
 43 ולכן השבועה אינה חלה.
 44 משנה
 45 משנתנו ממשכה לעסוק בדיני שבועת ביטוי: אדם שאמר על כבר
 46 שלפניו, שבועה שלא אוכל כבר זו, וחזר ואמר שבועה שלא
 47 אוכלנה, וחזר ואמר שבועה שלא אוכלנה, ואכלה, אינו חייב אלא
 48 אחת – חיוב אחד, משום שאין שבועה חלה על שבועה, ומתחייב רק
 49 על הראשונה.
 50 מסיימת המשנה: זו היא שבועת פטוי – כל הדינים שהוזכרו בפרק
 51 זה עד כאן הם מדיני שבועת ביטוי, שחייבין על זדונה – שהעובר
 52 עליה במזיד חייב מכות, ועל שגגתה – והעובר על שבועתו בשוגג,
 53 חייב קרבן עולה ויזיר – קרבן חטאת המשתנה לפי עושרו של
 54 החוטא. אולם בשבועת שוא המבוארת במשנה הבאה (לקמן בט),
 55 חייבין על זדונה מכות, ועל שגגתה פטור.
 56 נמרא
 57 הגמרא מבארת את הטעם לשינויי לשונות השבועה שבמשנה.

1 הגמרא מבררת האם ניתן להתיר שבועה לאחר שעבר עליה: אָמַר
 2 רָבָא, אדם שגִּשְׁבַּע עַל פֶּפֶר שלא יאכלה וְאֶבְלָה, אִם שִׁיר מְטֵמָה
 3 פְּנִיָּת הרי הוא נִשְׁאָל עָלֶיהָ אצל חכם ומתיר לו את שבועתו והנותר
 4 מותר באכילה, ואף למפרע לא עבר באכילתו. אבל אם אֶבְלָה
 5 פּוּלָה, אִין נִשְׁאָל עָלֶיהָ כיון שכבר עבר על שבועתו ואינו יכול
 6 להתיר למפרע. אָמַר לִיה רַב אֶהָא פְּרִיָּה דְרָבָא לְרַב אִשִּׁי, הִיבִי
 7 דְמִי – במה מדובר, אִי דְאָמַר בשבועתו, 'שֵׁלָא אוֹכְל כּוֹר זו', ואסר

8 על עצמו שיעור אכילה מהכּוֹר, הרי מִהַפְּנִיָּת קָטָא – הראשון
 9 שאכל, כבר עֲבָדִיה לְאִיסוּרִיָּה – עשה איסור באכילתו, ואינו יכול
 10 להשאל על מה שאכל באיסור. ואִי דְאָמַר בשבועתו, 'שֵׁלָא אוֹכְלָנָה'
 11 שבאופן זה האיסור הוא רק באכילת כל הכּוֹר, מִאִי אִיְדִיָּא – מדוע
 12 נקט רבא דווקא 'אם שייר ממסה פְּנִיָּת נשאל עליה', ואם לא נשאר
 13 כזית אינו יכול להשאל,